

Gørding Mejeri

Af Chr. Heick, »Nordgård«, Lourupvej 11

En kreds af egnens landmænd samledes den 13. januar 1893 i Gørding forsamlingshus med henblik på at bygge et nyt mejeri, så mælken i området kunne samles.

Her blev den første bestyrelse valgt med møller J. P. Hansen i spidsen. Han var en af initiativtagerne til mødet, hvor man vedtog, at der skulle bygges et nyt mejeri.

Love og vedtægter blev godkendt på en stiftende generalforsamling den 4. februar 1893. 152 landmænd tegnede sig som andelshavere. Der blev udarbejdet tegninger, og arbejdet igangsat, så driften kunne begynde den 1. august 1893. Byggesummen for mejeri, ishus og stald blev i alt kr. 27.000. Et lille andelsmejeri i Bøel med 30 andelshavere kom med fra 1. juni 1894. Dermed var grundlaget i orden.

Gørding Mejeri blev i 1918 i »Vestkysten« omtalt som et af egnens smukkeste mejerier. Foto: Gørding Sognearkiv.

Driften af mejeriet blev det første $\frac{3}{4}$ år varetaget af Søren Pedersen, og indvejningen det første år var 1 million kg mælk. Den 1. juni 1894 blev mejerist Iver Koed ansat for et år ad gangen, i lighed med karlene på gårdene. Hans årsløn var kr. 1.750 plus fri skummetmælk, lys og brændsel. Engang blev der indkaldt til ekstraordinær generalforsamling for at drøfte, om hans løn var for høj, men lønnen forblev uændret. Iver Koed var bestyrer frem til 1926, hvor han blev afløst af Johs. Jacobsen.

Smørproduktionen var den eneste produktion på mejeriet, der også selv stod for detailsalget. Osteproduktion blev drøftet flere gange, men først i 1960 blev det til virkelighed.

Der blev i 1926 stillet forslag om, at betalingerne skulle ske fra banken, hvilket blev forkastet, idet man hellere ville have pengene udbetalt som sædvanlig ved, at de blev sendt rundt med mælkekusken og hængt ved spandene i en konvolut.

I 1928 blev det besluttet at bygge bestyrerbolig og modernisere mejeriet. Dette projekt kom til at koste kr. 46.750.

Man gik over til at afregne mælken efter fedtindhold, og kvalitetsbedømmelse blev et stort emne på generalforsamlingen. Ifølge de gamle protokoller kan man se, at mælkekørslen og udliciteringen af denne har taget megen tid for bestyrelsen. Man kan se, at der var 17 mælketure. Prisen for et år pr. tur lå i 1939 mellem kr. 850 og 1.750. (De mælkekuske har tjent deres penge!).

Mejeriet havde også en kulturel funktion. Der blev afholdt en årlig fest og mejeribal for de unge. Derudover blev der givet tilskud til mange forskellige formål i byen.

Fra midt i trediverne til efter anden verdenskrig skete der ikke de store fremskridt på mejeriet. Der blev slidt hårdt på mejeriets maskiner, og i 1948 indkøbtes nyt inventar for kr. 160.000.

Mælkeproduktionen steg, og overskydende mælk blev solgt til Esbjerg Mælkeindustri. Det kom igen på tale at etablere en osteproduktion, men forslaget faldt på en generalforsamling i 1954.

Den 8. december 1959 blev spørgsmålet om at bygge et osteri igen taget op. Der var megen debat på denne generalforsamling, men forslaget blev vedtaget med 84 stemmer mod 24. Beslutningen var et vendepunkt i Gørding Mejeris historie og var desuden en sejr for mejeribestyrer Jacobsen og bestyrelsen, som gik stærkt ind for byggeriet.

I 1960 stod bygningen til osteri m.m. færdig, det hele til en pris af kr. 484.347,- og den 14. december 1960 blev osteriet indviet og forevist for andelshavere samt andre interesserede.

Det viste sig at være en god investering.

Den 1. april 1962 fratrådte mejeribestyrer Johs. Jacobsen efter at have

været leder af mejeriet i 36 år. Han var som sin forgænger meget dygtig, hvilket de mange medaljer, som opbevares i sognearkivet, er bevis på. Som ny mejeribestyrer ansattes A. Klok.

Ved mejeriets 50-års jubilæum i 1943, havde samtlige mælkekuske pyntet deres vogne. Her er det Anders Andersen, Stårup. Foto: Gørding Sognearkiv.

Tankvogne

I 1965 indvejede Gørding Mejeri over 10 millioner kg mælk, og spørgsmålet om tankvognskørsel blev drøftet på dette års generalforsamling. Året efter blev spørgsmålet igen rejst, og efter megen debat gik man til afstemning. Der var 63 stemmer for og 75 imod, men dermed var sagen ikke afsluttet. En kreds af leverandører samlede 77 underskrifter og krævede en ekstraordinær generalforsamling, hvor man igen skulle debattere tankvognskørsel. Denne gang blev forslaget vedtaget med 82 stemmer for og 68 imod.

Der blev nu indkøbt 3 tankvogne, mejeriet blev ombygget for kr. 800.000 kr. og den 1. oktober 1967 sluttede mælkekuskene deres kørsel, udviklingen havde overhalet dem. Den nye form for mælkekørsel gav arbejdslettelse både på mejeriet og på gårdene, men ændrede samtidig Gørdings bybillede, hvor de mange mælkevogne havde været et fast indslag. Også Nikolaus Johansen, som solgte mælk fra sin gule mælkevogn, indstillede efter nogle få år kørslen.

Ny mælkelov

Oktober 1967 trådte en ny mælkelov i kraft. Det betød, at mælk til konsumering skulle leveres fra dyrlægekontrollerede besætninger. Gørding Mejeri sluttede sig Mejeriernes Konsummælkselskab og fik leveret derfra. Forretningerne i byen kunne nu handle med mælk leveret i papkartoner, desuden blev sortimentet udvidet.

1. august 1968 fejrede Gørding Mejeri sit 75 års jubilæum. Der blev holdt fest for alle andelshavere på Madsens Hotel.

Strukturudviklingen trængte sig på, og der blev holdt en del møder med Mejeriselskabet Danmark (MD). Hvordan skulle man forholde sig til EF? Der var nok at tage stilling til. Man holdt nogle orienterende møder, og den 23. september 1971 blev der indkaldt til ekstraordinær generalforsamling, hvor det skulle afgøres, om man ville slutte sig sammen med MD.

Det var der imidlertid ikke stemning for, 43 sagde ja, men 96 stemte nej, så Gørding Mejeri fortsatte som selvstændigt mejeri.

I 1972 blev jeg valgt som formand og fik dermed mere indblik i arbejdet. Driften fortsatte uændret. Mejeriet blev igen moderniseret, vi købte nye maskiner, bl.a. en centrifuge, for i alt kr. 400.000,-.

Tilslutningen til det nye rensningsanlæg kostede kr. 350.000,-, men produktionen gik godt, mejeriet konsoliderede sig, og det var næsten gældfrit, da den næste udfordring kom.

I januar 1979 blev A. Klok syg, og sygdommens forløb var årsag til hans ønske om at fratræde. Han havde ydet en betydelig indsats og afleverede et vel-drevet mejeri.

Bestyrelsen drøftede den nye situation, og man enedes om at kontakte MD i erkendelse af, at Gørding Mejeri inden for en overskuelig fremtid måtte opgive sin selvstændighed. Udviklingen ville overhale mejeriet.

Bestyrelsen satte sig tre mål, som man ville forsøge at få opfyldt:

1. En høj mælkepris
2. Holde leverandørkredsen intakt
3. Bevarelse af arbejdspladserne

Der blev forhandlet med MD. De ville have 6,5 øre pr. kg mælk det første år, og overtage mejeri og varelager. Samtidig oplystes det, at mejeriet ville blive lukket ved overtagelse. – The Borden Company, Esbjerg, kom også med et tilbud. Det lød på en overpris på 5 øre det første år, og derefter 3 øre. De ville købe mejeriet for kr. 1,8 mio. plus varelager. – Der blev holdt møde, hvor MD og The Borden Company fremlagde hver deres forslag for andelshaverne.

Den 15. august 1979 faldt valget på The Borden Company, som man mente

levede op til bestyrelsens og andelshavernes ønsker. På denne generalforsamling likviderede man andelsmejeriet og overdrog det til Borden. Det var lidt vemodigt.

Den sidste dag for Gørding Mejeri som selvstændigt andelsmejeri med 119 leverandører var den 6. januar 1980.

Sammenholdet i leverandørkredsen, dygtigt personale og en enig bestyrelse var årsagen til, at overdragelsen til Borden foregik gnidningsløst. Der blev oprettet en leverandørforening, som fungerer på bedste vis endnu.

Mejeriet var i drift til 1984, derefter blev bygningerne sat til salg. De blev imidlertid ikke solgt, men så triste ud i bybilledet, så jeg henvendte mig til borgmester Egon Lorentzen for at høre, om kommunen var interesseret i grunden. Det var man, og ugen efter var vi i Esbjerg hos Borden, hvor kommunens køb af bygningerne og grunden gik i orden.

For Gørding by ophørte mejeriet først at eksistere den 8. maj 1985. Den dag sprængte hjemmeværnet skorstenen, som faldt til jorden med et brag. Det var noget af et tilløbsstykke, hvor folk fra både by og land var mødt op for at tage afsked.

Bestyrerboligen blev solgt, og på mejerigrunden blev der opført beboelseshuse, som harmonerer fint med den øvrige bebyggelse. Det eneste, der i dag minder om, at der engang har ligget et mejeri, er navnet på området: »Kærnevænget«.

Data

Mælkemængde indvejet:

1893: 1,0 mio kg

1925: 4,5 mio kg

1959: 6,8 mio kg

1975: 14,0 mio kg

1979: 17,3 mio kg

Bestyrere:

1894-1926: Iver Koed

1926-1963: Johs. Jacobsen

1963-1979: Adolf Klok

Formænd:

1893-1896: J. P. Hansen

1896-1899: N. H. Lauridsen

1899-1904: J. A. Rose

1904-1909: N. H. Lauridsen

1909-1910: Martin Kock

1910-1911: J. Jørgensen

1911-1922: P. K. Pedersen

1922-1924: P. Sørensen

1924-1924: A. Blok Hansen

1924-1926: Chr. Holdensen

1926-1932: H. P. Reppien

1932-1945: Nils Nielsen

1945-1950: Andreas Jensen

1950-1959: Jens Nielsen

1959-1968: Chr. Frandsen Christensen

1968-1972: Thomas Knudsen

1972-1980: Chr. Heick